

/ MATE PÉTER

TILTAKOZÓ AKCIÓK AMERIKÁBAN ÉS ITTHON

Az USA vezetése a hatvanas években bőven adott okot a tiltakozásra. Az amerikai feketék polgárjogaiért indított demonstrációk az évtized közepére a vietnami háború elleni tüntetéseken kanalizálódtak, amelyek újabb tízezres tömegeket hívtak az utcára, és az egyetemek falai között is elterjedtek a tiltakozó megmozdulások. A magyar sajtó Amerika-ellenes propagandájának köszönhetően a rendszerkritikus mozgalmak hírei a magyar közbeszédbe is beszivárogtak, és aktivizálták a fiatalokat is, akik hamarosan „Veled vagyunk Vietnam” és „Segítjük őket, mert minket védenek” feliratú molinókkal vonultak az USA budapesti nagykövetsége elé, vagy éppen a Pilis zöldjébe, tiltakozni és szolidaritási túrákon sétálni. A kultúrpolitika irányvonalába jól illeszkedtek

50 ÉVE VOLT BUDAPESTEN A POL-BEAT FESZTIVÁL.

SZÓRAKOZTATVA POLITIZÁLNI.

AZ ELSŐ ÉS EGYBEN UTOLSÓ POL-BEAT FESZTIVÁLT A KISZ KB KULTURÁLIS OSZTÁLYA ÉS A MAGYAR RÁDIÓ ÉS TELEVÍZIÓ SZERVEZTE 1967. JÚLIUS 1-JÉRE A VÍGSZÍNHÁZBA. A NAGYSZABÁSÚ POLITIKAI DALVERSENYEN A BARÁTI KGST-TAGORSZÁGOK ELŐADÓI MELLETT MAGYAR AKUSZTIKUS GITÁROS KISEGYÜTTESEK ÉS NÉPSZERŰ BEATZENEKAROK IS RÉSZT VETTEK. A KULTÚRPOLITIKA ÁLTAL LÁTVÁNYOSAN TÁMOGATOTT FESZTIVÁL NEM MARADT NYOM NÉLKÜL A FELLÉPŐK EMLÉKEZETÉBEN.

SZABÓ KATA.

ezek a megmozdulások, és hamarosan cikkek garmadája szólt azokról a fiatalokról, akik immár nemcsak szórakoznak, hanem gondolkodnak is (lásd például: Révész László: *Mi, fiatalok...*, Rádió és Televízió Újság, 1967/07), és lelkesen tüntetnek az amerikai imperializmus ellen.

PROTEST-SONGBÓL POL-BEAT

Ezzel egy időben a kultúrpolitika egyes illetékesei látványosan támogatni kezdték az USA-ban a tüntetések szárnyán újra népszerűsödő folk- és protest-song műfajt, mondván, ez a zenei irányzat őszintén szól az elnyomott néprétegek problémáiról, miközben hangsúlyosan közösségi szellemű és kellően társadalomkritikus. Hamarosan meg is született a politikai beat fogalmából a pol-beat elnevezés, amely címke nehezen értelmezhető az egy szál gitáros énekesek szövegközpontú dalaira, de még nehezebben azoknak a beategyütteseknek a zenéjére, akiknek nem volt sajátja ez a stílus, csupán alkalmilag kaptak társadalmi vonatkozású dalszöveget egy táncdalszövegírótól.

A Kádár-kori politikai daltípus létrejöttének egyik kiemelkedő példája az 1967-es Pol-beat fesztivál. A díjazásos vetélkedőt *Mi, fiatalok* címmel a Vígszínházban rendezték meg, és bár nem volt telt ház, a médiában így is nagy visszhangot kapott az esemény. De még mélyebb nyomot hagyott azokban a résztvevőkben, akik a kínos siker és megalázottság érzésével

távoztak a fesztiválról, és később szabadkozva, a „visszagondolni is rossz rá” felhanggal számoltak be róla.

A FESZTIVÁL FELLÉPŐI: KÉT KATEGÓRIA

A fesztiválon külön kategóriában díjazták az akusztikus kisegyütteseket és a beatzenészeket. Előbbiek a folklzene hagyományos hangszerelését követték Woody Guthrie, Pete Seeger, Bob Dylan vagy Joan Baez mintájára, utóbbiak viszont tudhatóan nem voltak elkötelezettek sem a folk, sem a politikai tartalom iránt, és a fesztiválon csupán S. Nagy István – akkoriban a pályája csúcán lévő dalszövegíró – meghívására vettek részt. A zenei irányzat több szempontból is ellentmondásos megvalósulásának másik fontos szereplője Maróthy János zenetudós volt, aki a munkásdalok örökségét kutatta Magyarországon, és mivel a városi népzene hallotta ki szerzeményeikből, fellépésre buzdította az akusztikus irányzat előadóit.

AKUSZTIKUS KISEGYÜTTESEK

A fesztivál sztárzenekara egyértelműen a **Gerilla** együttes volt, amely nevével Che Guevara előtt tisztelgett, és a korabeli újság-cikkek szerint a műfaj úttörőjének számított. Alapítói **Berki Tamás és Vámos Tibor** énekesgitárosok, valamint **Haraszti Miklós** író voltak. Berki később híres jazzénekes, Vámos Tibor Vámos Miklós néven befutott író lett, Haraszti pedig politikus, egyetemi tanár. Az együttes

már a hatvanas évek közepén elkezdett vietnami és civiljogi témájú dalokat játszani. Politikai aktivitásának legjellemzőbb példája, hogy úgynevezett házizenekara volt az ELTE Bölcsészkarán és Marx Károly Közgazdaságtudományi Egyetemen akkoriban megalakuló Vietnami Szolidaritási Bizottságoknak, és az ő megmozdulásai fejezték ki elégedetlenségét nemcsak az amerikai imperializmus, hanem a magyar pártvezetés politikai passzivitása miatt is. A fesztiválon az együttes négy dallal szerepelt, közöttük a *Várunk este a szobornál* a rasszizmus ellen tiltakozott egy konkrét politikai esemény tükrében: az USA déli államainak egyikében a hatvanas évek közepén először sikerült elérni, hogy egy afroamerikai diákot is felvegyenek az egyetemre. [Név szerint James Meredith-et, aki ezek után a polgárjogi mozgalmak egyik vezetőjévé vált.] Az együttes *Nem lehet tudni* című száma viszont nem közvetlenül politikai témát dolgozott fel, hanem erkölcsi kérdéseket feszegetett, a kispolgári életmódot, az önzést és a sznobizmust kritizálta. Az előadók által gyakran közérzeti vagy közéleti daloknak nevezett szövegközpontú irányzat meghonosításában részt vett még **Dinnyés József** és – a később a Kex billentyűseként ismert – **Doleviczényi Miklós** is, akik a budapesti közönségnek először a Lengyel Kulturális Egyesület akkor Münnich Ferenc [ma Nádor] utcai klubjában mutatkoztak be, és a fesztiválon dobogós helyezést értek el. A **Viet-beat** tagjai a fenti gitáros-énekesekkel ellentétben nem voltak jelen a műfaj kezdő lépéseinél, hanem gimnáziumi beatzenekarként, az iskolai KISZ-szervezet felkérésére vettek részt a fesztiválon. Daluk George Steinbeck amerikai író vietnami szereplését kritizálta, innen jött a cím is: *Van, akinek nem elég a Nobel-díj sem*. Az apropót az adta, hogy a magyar médiában nagy port kavart a hír, miszerint az addig humanista nézeteiért tisztelt író ellátogatott Vietnamba, és hazaérkezése után cikkeiben az amerikai katonákat dicsőítette. Az együttes egyik gitáros-énekes, Huzella Péter elmondása szerint az eredeti dalszöveg kicsit másképp szólt, Mezei András költő írta át még harciasabbra.

ELEKTROMOS NAGYEGYÜTTESEK

Máté Péter már a fesztivált követő cikkek szerint sem kellett bemutatni a közönségnek, Bergendy István felfedezte a Rádió tánczenekarának tagjaként addigra már többször fellépett a Budai Ifjúsági Parkban és a tv-ben is. A **Dobsa együttes** S. Nagy István szövegére komponált, „Sakktabla lett a világ” soral induló dal a pénz hatalmáról, a feketék és fehérek harcáról szól színesen könnyed, tánczenés stílusban. A zenekar ezzel a számmal elnyerte a KISZ KB különdíját [kéthetes üdülést Szocsi-ba, amely egyben belépőül is szolgált az ott megrendezett nemzetközi pol-beat fesztiválra], valamint a nagyzenekari kategória győzteseként 15 ezer forintot vihetett haza. A nyertes dalról Máté Péter így nyilatkozott a *Világ Ifjúsága* című lapnak: „Első politikai jellegű dalom A néger zongorista dala. *Úgy érzem, a zenében és a szövegben benne van az egész négersors. Ezzel szeretnék fellépni Szocsiban is, de lehet, hogy addigra új, hasonló jellegű számom is születik...*” **Magay Klementina** az Atlasz együttesrel egy magyar fiú és egy vietnami lány szerelméről énekelt. Az Atlasz egyébként az elsők között kísérletezett Magyarországon a soul stílussal. [Legnépszerűbb slágereik a *Boldog vagyok* és a *Töröld le a könnyeidet*. Magay legismertebb dala pedig Huszár Erika és Payer András szerzeménye, az *Almát eszem*.] Az együttes a nagyzenekari kategória második helyezettjeként szintén meghívást kapott Szocsi-ba, és a Demokratikus Ifjúsági Világszövetség [DIVSZ] támogatásával az 1968-as szófiai Világifjúsági Találkozóra [VIT]-re is.

A **Syrius** zenekar még a legendás felállása előtti formációval vett részt a fesztiválon. Az S. Nagy István szövegére hangszerelt *Fekete Patkány* című daluk elítéli a huligánkodást: főszereplője, a Fekete Patkánynak becézett fiú értelmetlen halált hal egy utcai verekedés során. A korszak sztárzenekari közül az **Omega** és az **Atlantis** is fellépett a fesztiválon, szintén S. Nagy dalszövegeivel. *Az Azért mert a faterod góré* és a *Ki ölte meg Kennedy-t?* egyaránt a társadalmat vádló, gunyoros stílusú dalok. Utóbbi jellegzetessége, hogy egy olyan ismert protest-song daltípust követ, amely refrénként visszatérő kérdéssel indul, írt illyet Pete Seeger és Bob Dylan is a hatvanas évek elején *Who Killed Norma Jean?* és *Who killed Davey More?* címmel. Prozódia és dallam ritkán talál egymásra a magyar verzióban, de a tanulság megmarad: nyugaton a hatalom, nyugaton a halál.

JÖVŐRE IS LESZ POL-BEAT FESZTIVÁL?

A fesztivál után a sajtóban sokan ígérték, hogy 1968-ban hasonlóan nagyszabású keretek között újra színpadhoz jut a Magyarországon az idáig ismeretlen zenei irányzat, de a tervek mégsem valósultak meg, csupán a *Halló fiúk, halló lányok!* című ifjúsági tévéműsorban tűntek fel a műfaj már ismert szereplői és külföldi előadói, a *Magyar Ifjúság* hetilap Pol-beat klubjának szervezésében.

Az ötletért és az interjúkért köszönet illeti Balázs Jánost, Berki Tamást, Haraszi Miklóst, Huzella Pétert, Neményi Bélát, Révai Gábert, Takács Ádámot és Vámos Miklóst.